

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ÜÇÜNCÜ DAİRE

SELİM YILDIRIM VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE (Başvuru no. 56154/00)

KARAR

STRAZBURG

19 Ekim 2006

Söz konusu karar AİHS'nin 44§2. maddesi uyarınca kesinlik kazanacaktır. Ancak ,şekle ilişkin değişiklik yapılabilir.

USULİ İŞLEMLER

Davanın nedeni, yedi Türk vatandaşı Selim Yıldırım, Hasibe Yıldırım, Leyla Yıldırım, Rıdvan Yıldırım, Gülcan Yıldırım, Berivan Yıldırım ve Şermin Yıldırım'ın ("başvuranlar"), 2 Şubat 2000 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptıkları başvurudur (başvuru no. 56154/00).

OLAYLAR

I. DAVA OLAYLARI

A. Taraflarca sunulduğu şekliyle olaylar

Başvuranlar sırasıyla 1928, 1955, 1980, 1982, 1984, 1987 ve 1994 doğumludur. İlk başvuran, Diyarbakır'da ve diğer başvuranlar İstanbul'da yaşamaktadır. İlk başvuran 3 Haziran 1994 tarihinde öldürülen Adnan Yıldırım'ın babası, ikinci başvuran annesi ve diğer başvuranlar çocuklarıdır.

3 Haziran 1994 günü sabha 4.30'da, Adnan Yıldırım iki arkadaşı Savaş Buldan ve Hacı Karay'la birlikte İstanbul'un Yeşilyurt ilçesindeki Çınar Otel'deki kumarhaneden ayrılırken, kurşun geçirmez yelek giyen ve silah taşıyan yedi veya sekiz kişi yanlarına yaklaşmıştır. Kendilerini polis memurları olarak tanıtmışlar ve üç adamı, üç arabaya binmeye zorlamışlardır.

Aynı gün, başvuranlar olay hakkında haberdar edilmiştir. Kaçırılmaya ilişkin daha fazla bilgi edinmek için acilen Bakırköy Cumhuriyet Savcısı ve Yeşilköy Polis Karakolu ile irtibata geçmişlerdir. Sözkonusu üç kişinin, gözaltına alınmamış olduğunu öğrenmişlerdir. Aynı gün Savaş Buldan'ın erkek kardeşi, Bakırköy Cumhuriyet Savcısı'na şikayette bulunmuş, erkek kardeşi ve iki arkadaşı Adnan Yıldırım ve Hacı Karay'ın, kendilerini polis memurları olarak tanıtan kişilerce kaçırıldıkları hususunda şikayetlerini sunmuşlardır.

3 Haziran 1994 günü 21.00'da İsmail Taşcan, Bolu'daki Yığılca Jandarma Karakolu ile irtibata geçmiştir. Jandarmalara, balık avlamak için gittiği göl yakınındaki alanda üç ceset gördüğünü bildirmiştir. 21.15'te jandarmalar, olay mahalline gelmiştir. Cesetlerin pozisyonları kaydedilmiştir. Cesetlerin üzerinde kimliklerinin tespit edilmesini sağlayacak belge veya eşyaya rastlanmamıştır. Cesetler, incelenmek ü gördüğünü bildirmiştir. 21.15'te jandarmalar, olay mahalline gelmiştir. Cesetlerin pozisyonları kaydedilmiştir. Cesetlerin üzerinde kimliklerinin tespit edilmesini sağlayacak belge veya eşyaya rastlanmamıştır. Cesetler, otopsileri yapılmak üzere Yığılca'daki Sağlık Merkezi'ne götürülmüştür.

4 Haziran 1994 günü Yığılca Cumhuriyet Savcısı eşliğinde iki doktor tarafından Adnan Yıldırım'ın cesedi üzerinde otopsi yapılmıştır. Otopsi raporunda, 1x1 ölçüsünde bir ekimoz ve daha sonra Adnan Yıldırım'a ait olduğu anlaşılan ikinci cesedin dizkapağında aşınma görüldüğü kaydedilmiştir. Ayrıca cesedin ön kısmında, sol bacağın üst kısmında, sol dizde, genital bölgede ve başta cyanosis kaydedilmiştir. Ölüm ardından vücutta oluşan katılaşmanın geçmeye başladığı anlaşılmıştır. Rapora göre, cesede dokunulduğunda, deri soyulmaya başlamıştır ve bu, büyük ihtimalle ıslanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Occipital bölgede mermi girişiyle olumuş bir boşluk, yakın mesafeli ateşten kaynaklanan yanmış saç ve sağ kulağın arkasında merminin çıktığı bir boşluk tespit edilmiştir. Ayrıca,

kütleşmiş bir nesnenin yol açtığı travma nedeniyle sol gözde kan pıhtılaşması, burun kırılması ve burun kanaması kaydedilmiştir. Teşhisi kanıtlayacak hiçbir belge, değerli eşya veya para bulunmamıştır. Sağ el ve sağ bilek yüzeyinde, ellerin iple bağlanmasından kaynaklanmış olması muhtemel 1 cm. genişliğinde ekimoz kaydedilmiştir. Doktorlar ayrıca ölüm nedeninin açıkça beyin kanaması olması nedeniyle klasik bir otopsi yapmanın gerekli olmadığı sonucuna varmıştır. Tahmini ölüm zamanı, otopsinin gerçekleştirilmesinden 10 saat önce olarak verilmiştir.

Cesetlerden çıkarılan mermiler, balistik inceleme için, sırasıyla 6 ve 14 Haziran 1994 tarihli iki adli tıp raporu hazırlayan Emniyet Adli Tıp Laboratuvarı'na gönderilmiştir. 14 Haziran 1994 tarihli rapordan olay mahallinde ele geçirilen beş mermi kovanının üç farklı tabancadan çıktığını göstermiştir. Raporda, sözkonusu beş mermi kovanının, 1985'den bu yana görülen diğer faili meçhul cinayet mahallerinden alınan mermi kovanları ile karşılaştırılmalarının hiçbir benzerliği ortaya koymadığı sonucuna varılmıştır.

Mermiler daha sonra 17 Haziran 1994 tarihinde raporunu hazırlayan Jandarma Adli Tıp Laboratuvarı'na gönderilmiştir. Raporda, sözkonusu beş mermi kovanının, diğer faili meçhul cinayet mahallerinden alınan mermi kovanları ile karşılaştırılmalarının hiçbir benzerliği ortaya koymadığı sonucuna varılmıştır.

4 Haziran 1994 tarihinde Yığılca Cumhuriyet Savcısı, cesetleri bulan İsmail Taşcan eşliğinde olay mahallinde bir inceleme yapmıştır. İnceleme esnasında, Ayşe Araç isimli bir kişi Cumhuriyet Savcısı'na 3 Haziran 1994 sabahı bir silah sesi duyduğunu belirtmiştir.

4 Haziran 1994 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Savcısı, Çınar Hotel kapı görevlisi Sebahattin Uz'un ifadesini almıştır. Uz ifadesinde, otel kumarhanesinin devamlı müşterileri olan Adnan Yıldırım, Savaş Buldan ve Hacı Karay'ın 3 Haziran 1994 sabah 5.00'da oteli terk ettiğini, arabalarıyla gelen altı veya yedi kişinin yanlarına yaklaştıkları bu üç kişiyi duvara yaslayarak üzerlerini aradığını belirtmiştir. Daha sonra bu üç kişi, 34 CK 420 plakalı koyu renk bir Mercedes'e bindirilmiştir. Adamlardan birinin polis olduklarını ve ifadelerini aldıktan sonra kendilerini serbest bırakacağını söylediğini duymuştur.

Yine 4 Haziran 1994 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Savcısı, Çınar Hotel güvenlik görevlisi Hüseyin Kılıç'ın ifadesini almıştır. Kılıç, kurşun geçirmez yelek giyen ve silah taşıyan altı veya yedi kişinin, otelden çıkan üç adama yaklaştığını, onları beklemekte olan arabalara binmeye zorladığını ve üzerlerini aradığını belirtmiştir. Bu tanık, arabalardan birinin spor araba olduğunu belirtmiştir.

5 Haziran 1994 tarihinde Çınar Hotel önündeki taksi sırasında bekleyen taksi sürücüsü Serdar Özdemir Bakırköy Cumhuriyet Savcısı'na ifade vermiştir. Üç adam kumarhaneden çıkar çıkmaz altı veya yedi kişinin yanlarına yaklaşılarak üzerilerini aradığını belirtmiştir. Daha sonra sözkonusu üç adamın beklemekte olan bir Mercedes, bir Hyundai ve bir spor arabaya bindirilerek götürüldüğünü açıklamıştır.

Yine 5 Haziran 1994 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Savcısı, başka bir taksi sürücüsü olan Hüsnü Durmaz'ın ifadesini almış ve Durmaz, Özdemir ile aynı noktalara değinmiştir.

9 Haziran 1994 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü, 34 CK 420 plakalı bir arabanın, bordo renkli 1987 model bir BMW olduğunu ve İstanbul'da yaşayan C.P.'ye ait olduğunu tespit etmiştir.

18 Haziran 1994 tarihinde ilk başvuran Selim Yıldırım polise, oğlu Adnan Yıldırım'ın Çınar Hotel'den kaçırıldığını belirtmiştir. Bolu Jandarması, Yığılca'da bulunan üç ceset hakkında kendisine bilgi verdiğinde oğlunun cesedini Bolu Devlet Hastanesi'nde teşhis etmiştir.

Hazırlık soruşturmaları, Bakırköy Cumhuriyet Savcısı'nın 23 Haziran 1994 tarihinde on yıl geçerli olan devamlı bir arama emri yayınlamasına neden olmuştur. Soruşturma dosyası, yetki alanı içerisinde bulunmuş olduğu için 17 Mart 1995 tarihinde Yığılca Cumhuriyet Savcısı'na gönderilmiştir.

Faillerin kimlikleri tespit edilemediği için 31 Ağustos 1995 tarihinde Yığılca Cumhuriyet Savcısı cinayetlerin faileri için Türk Ceza Kanunu'nun 102. maddesi bağlamında yirmi yıl boyunca geçerli olacak sürekli bir arama emri yayınlamıştır. Cumhuriyet Savcısı raporunda ayrıca soruşturma sırasında hiçbir delil bulunmadığını belirtmiştir.

Susurluk olayı ardından olay tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü İstihbarat Şube Müdürü olan Hanefi Avcı, Cumhuriyet Savcısı'na Susurluk olayına ilişkin ifade vermiştir. İfadesinde Savaş Buldan, Adnan Yıldırım ve Hacı Karay'ın öldürülmelerine yasadışı bir grubun işi olarak değinmiştir. Ayrıca, sözkonusu bilginin gizli istihbarata dayanması nedeniyle iddiaları kanıtlayacak belgelere sahip olmadığını ifade etmiştir. Ancak belirli kaynaklara ilişkin bir soruşturma yapılmış olsa idi sözkonusu iddiaların doğruluğunu tasdik eden belgeleri bulunmuş olacağı kanısına varmıştır. Belgeleri bulmanın mümkün olabileceğine ilişkin hususlara değinmek için hazırlıklı bulunmuştur. 24 Mart 1997 tarihinde Hanefi Avcı bir kez daha Yığılca Cumhuriyet Savcısı'nın talebi üzerine Ankara'da sorgulanmıştır. İfadesinde cinayetlerin kimin tarafından ve nasıl işlendiğini bilmediğini belirtmiştir.

11 Mart 1997 tarihinde Susurluk olayıyla ilgili bir soruşturma ile bağlantılı olarak gözaltında tutulan polis memurları Ercan Ersoy, Oğuz Yorumaz ve Ayhan Çakır, kaçırılmaya şahit olmuş görgü tanıkları Hüsnü Durmazel ve Sabahattin Uz'a gösterilmiştir. Ancak görgü tanıkları, sözkonusu kişileri daha önce görmediklerini belirtmiştir.

Ercan Ersoy, Oğuz Yorumaz ve Ayhan Çarkın'ın foto robotları, Susurluk soruşturmasıyla bağlantılı olarak gözaltına alınan şüpheli Yaşar Öz'ün fotoğrafı karşılaştırılmış ve robot resimdeki adamın Yaşar Öz olabileceği sonucuna varılmıştır. 7 Mayıs 1998 tarihinde Yaşar Öz, Cumhuriyet Savcısı'na verdiği ifadede 1 Nisan 1994 ve Ekim 1994 tarihleri arasında İstanbul'da olmadığını belirtmiştir.

24 Temmuz 1998 tarihinde Yığılca Cumhuriyet Savcısı Yaşar Öz hakkında yetkisizlik kararı almış ve soruşturma dosyasını, Ankara DGM'ye göndermiştir. 7 Ekim 1998 tarihinde Ankara DGM Yaşar Öz hakkında yetkisizlik kararı almış ve soruşturma dosyası, daha sonra dosyayı, Yığılca Cumhuriyet Savcısı'na gönderen Düzce Cumhuriyet Savcısı'na havale edilmiştir.

2 Kasım 1998 tarihinde Yığılca Cumhuriyet Savcısı, suçun diğer faillerine ilişkin soruşturmaya devam etmeye karar vermiş ve Düzce Cumhuriyet Savcısı'ndan Öz'ü itham etmesini istemiştir.

16 Kasım 1998 tarihinde Düzce Cumhuriyet Savcısı, Düzce Ağır Ceza Mahkemesi'ne bir iddianame sunmuş ve delillerin, Öz'ün erkek kardeşi ve iki arkadaşının ölümü için

başvuran aleyhinde cezai takibat açılmasını haklı çıkardığını ileri sürmüştür. Düzce Ağır Ceza Mahkemesi, yargı yetkisine ilişkin nedenlerden dolayı davayı inceleyemeyeceği sonucuna varmış ve dava dosyası, organize suçlar hususundaki davalara bakma yetkisi bulunan Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne havale edilmiştir. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi, davaya bakma yetkisinin bulunmadığı sonucuna varmış ve dava dosyası, yargı yetkisine ilişkin ihtilafın sonuçlanması için Yargıtay'a gönderilmiştir.

25 Şubat 1999 tarihinde Yargıtay Beşinci Ceza Dairesi, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin kararını onayarak Düzce Ağır Ceza Mahkemesi'nin davaya bakma yetkisinin bulunduğu sonucuna varmıştır.

Düzce Ağır Ceza Mahkemesi huzurunda Yaşar Öz aleyhindeki cezai takibata ilişkin yedi duruşma gerçekleştirilmiştir. Yaşar Öz, kendisinin cinayetlere dahil olduğunu gösterecek hiçbir delil bulunmadığını ve tek yargılanma sebebinin, Avrupa mahkemelerine cinayetlerin soruşturulmakta olduğunu kanıtlamak olduğunu ifade etmiştir. Dokuz görgü tanıdığı da duruşmalar sırasında Yaşar Öz'ü daha önce görmemiş olduklarını belirtmişlerdir.

18 Kasım 1999 tarihinde Düzce Ağır Ceza Mahkemesi, delil yetersizliği nedeniyle Yaşar Öz'ün beraatine karar vermiştir. 25 Mayıs 2001 tarihinde Yargıtay, sözkonusu kararı onamıştır.

HUKUK

I. HÜKÜMET'İN ÖN İTIRAZI

Hükümet, başvuranların, AİHS'nin 35 § 1. maddesi anlamı dahilinde, mevcut iç hukuk yollarını tüketmediklerini iddia etmiştir. Bu bağlamda, Adnan Yıldırım'ın ölümüne ilişkin soruşturmanın halen devam etmekte olduğunu ileri sürmüştür.

AİHM, 1 Aralık 2005 tarihli kararında, sözkonusu cezai soruşturmanın AİHS uyarınca etkili olarak kabul edilip edilemeyeceğinin, başvuranların, Hükümet'in ön itirazının esaslarla birleştirilmesi gerektiği şeklindeki şikayetleri ile yakından alakalı olduğunu değerlendirdiğini yinelemiştir. Taraflarca bu konu üzerine sunulan iddiaları kaydeden AİHM, bu konuya, başvuranların AİHS'nin 2. maddesi uyarınca olan şikayetlerinin konusunun incelenmesi sırasında değinmeyi uygun değerlendirmiştir.

Dolayısıyla, AİHM, cezai soruşturmanın etkili olup olmadığına ilişkin ön itirazı başvuranların AİHS'nin 2. maddesi uyarınca olan şikayetlerinin esasları ile birleştirmiştir.

II. AİHS'NİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, Adnan Yıldırım'ın, Devlet'in gizli ajanları veya Devlet'in buyruğu veya gizli talimatları altında hareket eden kişiler tarafından kaçırılmasının ardından işkence gördüğünü ve öldürüldüğünü iddia etmişlerdir. Ayrıca, yetkililerin, onun öldürülmesine yönelik etkili ve yeterli bir soruşturma yürütmedikleri konusunda şikayetçi olmuşlardır. Başvuranlar, bu iddialarını AİHS'nin 2. maddesine dayandırmışlardır. Sözkonusu madde şöyledir:

“1. Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırıldığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez.”

A. Tarafların görüşleri

1. Başvuranlar

Başvuranlar, Adnan Yıldırım'ın Devlet ajanları tarafından öldürüldüğü ve Devlet'in onun yaşama hakkını koruyamadığı failleri bulmak için bir soruşturma yürütmediğini kanıtlamak yönünde yeterli delilin mevcut olduğunu iddia etmişlerdir. Başvuranlar, Adnan Yıldırım ve arkadaşı Savaş Buldan'ın Devlet ajanları tarafından öldürüldüğü sonucuna varan Susurluk Raporuna birçok atıfta bulunmuşlardır. Başvuranlara göre, Susurluk Raporu ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü İstihbarat Servisi'nin eski başkanı Hanefi Avcı'nın ifadeleri, öldürme eyleminin Türk yetkililerinin tam bilgisi dahilinde gerçekleştiğini açıkça ortaya koymuştur.

Soruşturmanın yetersizliği hususunda, başvuranlar, yetkililerin, cinayetlerin polis veya Devlet adına veya Devlet'in izni ile hareket eden diğer kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olma ihtimalini göz önüne almadıklarını belirtmişlerdir. Başvuranlara göre, yetkililer tarafından yürütülen soruşturma, Strazburg kurumlarını etkilemek amacıyla gerçekleştirilen bir formaliteden ibarettir.

2. Hükümet

Hükümet, bu iddialara itiraz etmiş ve Adnan Yıldırım'ın Devlet'in gizli ajanları tarafından öldürüldüğünü reddetmiştir.

Etkili bir soruşturma yürütme gereğine ilişkin olarak, Hükümet, yetkililer tarafından yürütülen soruşturmanın AİHS şartlarını karşıladığını ileri sürmüştür.

B. AİHM'nin değerlendirmesi

1. Adnan Yıldırım'ın ölümü

Yaşam hakkını koruyan ve yaşam hakkından mahrum bırakmanın haklı olabileceği şartları ortaya koyan 2. madde, hakkında derogasyona izin verilmeyen, AİHS'nin en temel hükümlerinden birisi olarak yer alır. Ayrıca, 3. madde ile birlikte, Avrupa Konseyi'ni oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden birini muhafaza eder. Yaşam hakkından mahrum bırakmanın haklı olabileceği şartlar, dolayısıyla dar bir şekilde yorumlanmalıdır. İnsanların korunması için bir araç olarak AİHS'nin hedef ve amacı, ayrıca, 2. maddenin, teminatlarını etkili ve uygulanabilir kılacak şekilde, yorumlanmasını ve uygulanmasını gerektirir (bkz. *McCann ve Diğerleri – İngiltere*, 27 Eylül 1995 tarihli karar, Seri A no. 324, ss. 45-46, §§ 146-147).

2. madde tarafından sağlanan korumanın önemi ışığında, AİHM, sadece Devlet görevlilerinin hareketlerini değil aynı zamanda o sırada mevcut tüm şartları göz önüne alarak, yaşama hakkından mahrum bırakan durumları en dikkatli şekilde incelemeye tabi tutmalıdır (bkz., diğer içtihatların yanı sıra, *Orhan – Türkiye*, no. 25656/94, § 326, 18 Haziran 2002).

AİHM, ortaya çıkan konuları, bu davada gösterilen yazılı deliller, özellikle de davada yürütülen adli soruşturmalara ilişkin olarak Hükümet tarafından sunulan belgeler ve tarafların yazılı görüşleri ışığında inceleyecektir.

AİHM, rolünün ikincil niteliğiyle ilgili olarak duyarlıdır ve bunun belirli bir davanın koşulları tarafından kaçınılmaz kılınmadığı hallerde, bir birinci derece yargılama rolünü üstlenme hususunda temkinli olması gereklidir (bkz. örneğin, *McKerr – İngiltere*, no. 28883/95, 4 Nisan 2000). Yerel işlemlerin yapıldığı hallerde, olaylara ilişkin kendi değerlendirmelerini, yerel mahkemelerin değerlendirmelerinin yerine koymak AİHM'nin görevi değildir ve genel bir kural olarak, ellerindeki kanıtları değerlendirmek, bu mahkemelerin görevidir (bkz. *Klaas – Almanya*, 22 Eylül 1993). AİHM'nin, yerel mahkemelerin kararları ile bağlı olmamasına rağmen, normal şartlarda, bu mahkemeler tarafından varılan olgusal tespitlerden sapması için ikna edici unsurlara gerek duyar (bkz. yukarıda anılan *Klaas*). Bununla birlikte, AİHS'nin 2. ve 3. maddeleri kapsamında iddiaların olduğu hallerde, belli birtakım yerel işlemler ve soruşturma yapılmış olsa dahi, AİHM'nin özellikle etraflı bir titizlik göstermesi gereklidir (*Ribitsch – Avusturya*, 4 Aralık 1995 ve *Avşar – Türkiye*, no. 25657/94).

AİHM öncelikle, bu davanın, *Buldan – Türkiye* (no. 28298/95, 20 Nisan 2004) davasındaki aynı olgulardan kaynaklandığını gözlemler.

AİHM, başvuruların, Adnan Yıldırım'ın Devlet görevlileri tarafından kasten öldürüldüğünü iddia ettiğini not eder. Bu bağlamda, Savaş Buldan'ın öldürülmesine atıfta bulunan Susurluk Raporu'na dayanmaktadırlar. Bu Rapor'da, iç hukukta yasaklanmış bir örgüt olan PKK'yı destekleyen varlıklı Kürtleri öldürmenin bir Devlet stratejisi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, bu unsurların Adnan Yıldırım'ın öldürülmesiyle de alakalı olduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan, AİHM, Rapor'un yayınlanmasının ardından yapılan soruşturmada, İstanbul ve Diyarbakır Polis Teşkilatı eski başkanı Hanefi Avcı'nın, Cumhuriyet Savcısı'na, Devlet görevlilerinden ve sivillerden oluşan özel bir timin kurulduğuna ve Savaş Buldan ile arkadaşlarının kaçırılması ve öldürülmesinin, bu timin faaliyetlerinden birisi olduğuna dair ifade verdiğini gözlemler.

Yukarıda anlatılanlar ışığında, AİHM, başvuruların, Adnan Yıldırım'ın Devlet görevlileri tarafından ya da en azından onların göz yummasıyla öldürüldüğüne dair iddiasının bu nedenle ilk bakışta tutarsız olarak görülüp göz ardı edilemeyeceği sonucuna varmıştır. Ancak, AİHS'nin maksatları açısından gerekli olan kanıt standardının, “hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde” standardı olduğunu ve bu tür bir standardın yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarımlar ya da benzeri çürütülmemiş karinelerin bir arada bulunmasıyla elde edilebileceğini hatırlatır (bkz. *İrlanda – İngiltere*, 18 Ocak 1978, yukarıda anılan *Ülkü Ekinci* ve yukarıda anılan *Buldan*).

AİHM, dava dosyasında, Adnan Yıldırım'ın birisi tarafından tehdit edildiği, ya da ölümünden önce hayatının risk altında olduğuna inanması için nedeni olduğuna dair hiçbir emare bulunmadığını gözlemler. Ayrıca, öldürmeye kimsenin tanık olmadığını da hatırlatır.

Üstelik başvuruların Susurluk Raporu'na dayanmalarına ilişkin olarak, geçmiş kararlarında (*Yaşa – Türkiye*, 2 Eylül 1998, *Özgür Gündem – Türkiye*, no. 23144/93), Susurluk Raporu'nun, belirli bir olaya Devlet görevlilerinin karıştığına gerekli olan kanıt standardında belirlenmesi için dayanak olarak alınamayacağına hükmetmiştir. Başbakan'ın talimatıyla hazırlanan ve kendisinin kamuya bildirilmesine karar verdiği Rapor, ancak genel bir perspektiften, terörle mücadeleyle bağlantılı sorunlara ilişkin bilgi sunmak ve bu sorunları

analiz etmek ile önleyici ve soruşturma bağlantılı tedbirler tavsiye etmek bağlamında ciddi bir gayret olarak görülebilir.

Yukarıda anlatılanlar ışığında, AİHM, Savaş Buldan isminin Rapor'da bahsi geçmesi gerçeğine rağmen, merhumun vefat ettiği asıl koşulların spekülasyon ve faraziye konusu olarak kaldığı sonucuna varmıştır. Buna göre, Adnan Yıldırım'ın, hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde, başvurular tarafından iddia edilen koşullarda Devlet görevlileri tarafından ya da onların göz yummasıyla öldürüldüğü sonucuna varılması için yetersiz bir kanıt temeli bulunmaktadır.

Buna göre, bu bağlamda 2. madde ihlal edilmemiştir.

2.Soruşturmanın yetersiz olduğu iddiası

AİHM, içtihadına göre, 2. madde kapsamında yaşam hakkının korunmasına dair yükümlülüğün, Devlet'in 1. madde kapsamındaki "yetkisi dahilindeki herkese AİHS'de tanımlanmış olan hak ve özgürlükleri temin etmek" şeklindeki genel yükümlülüğü ile birlikte ele alındığında, bireylerin kuvvet kullanımı sonucunda öldürüldükleri durumlarda etkili bir resmi soruşturma şeklinin bulunması gerektiğini hatırlatır. Bu yükümlülük, öldürmenin bir Devlet görevlisi tarafından yapıldığının belirlendiği davalarla sınırlı değildir. Aynı şekilde, merhumun aile bireylerinin ya da başkalarının öldürmeye ilişkin olarak yetkili soruşturma makamına resmi şikayette bulunup bulunmaması da kati değildir. Başvuranın kardeşinin öldürülmesinin yetkililere bildirilmesi, 2. madde kapsamında, ölümü çevreleyen koşullara yönelik etkili bir soruşturma yapma yükümlülüğünü doğurmuştur (*Tanrikulu – Türkiye* [BD], no. 23763/94). Bir soruşturmanın etkinliğine dair asgari sınırı karşılayan titizliğin niteliği ve derecesi, her davanın kendi koşuluna bağlıdır. Tüm ilgili olgular temelinde ve soruşturma işlemlerinin uygulamasına ilişkin gerçekleri dikkate alarak değerlendirilmelidir (bkz. *Velikova – Bulgaristan*, no. 41488/98 ve yukarıda anılan *Ülkü Ekinci*).

Aynı zamanda bu bağlamda ivedilik ve makul süre zorunluluğu bulunmaktadır (*Yaşa*, yukarıda anılan, *Çakıcı – Türkiye* [BD], no 23657/94, *Tanrikulu*, yukarıda anılan ve *Mahmut Kaya – Türkiye*, no. 22535/93). Belirli bir durumda soruşturmanın ilerlemesini önleyen engeller ve güçlükler olabileceği kabul edilmelidir. Ancak ölümcül güç kullanımı veya kaybolma olaylarını soruştururken yetkililerin ivedilikle harekete geçmesi, hukukun üstünlüğünü korumalarında ve kanunsuz fiillerde bir karartma veya müsamahayı önlemede halkın güveninin sağlanması için genellikle zaruri olarak değerlendirilmektedir (bkz. genel olarak, *McKerr – İngiltere*, no. 28883/95 ve *Avşar*, yukarıda anılan).

Sözkonusu davanın özel koşullarına gelinecek olursa, Mahkeme gerçekten de başvuruların yakınının kaçırılması ve ölümü hakkında bir soruşturma yürütüldüğünü kaydeder. Ancak soruşturmanın yürütülmesinde çarpıcı eksiklikler bulunmaktadır.

Bu bağlamda Mahkeme, başvuruların Adnan Yıldırım'ın öldürülmesinde devletin gizli ajanlarının rol almış olabileceği hakkındaki kaygılarını 4 Haziran 1994 tarihinde yerel mercilere ilettiklerini gözlemler. Mahkemeye göre başvuruların kaygıları yetkililerin soruşturma kapsamını genişletmelerini sağlamalıydı. Ancak devlet görevlilerinin öldürme olayıyla muhtemel ilgisini araştırmak adına yetkililerin ciddi bir girişimde bulunmadıkları dava dosyasından anlaşılmaktadır. Mahkeme, esasen Adnan Yıldırım'ın öldürülmesi olayının Susurluk Raporu'nda bahsedilen özel tim ile bağlantısının Düzce Ağır Ceza Mahkemesi'nin 24 Kasım 1998 tarihli kararı ile tespit edilmiş olduğunu dikkate alır. Düzce Ağır Ceza

Mahkemesi, bu karara varırken Adnan Yıldırım ve arkadaşları cinayetinin kişisel nedenlerle işlendiği yönünde delil bulunmadığını ifade etmiştir. Ne var ki Düzce Ağır Ceza Mahkemesi görevsizlik kararı almış ve davayı Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne sevk etmiştir. Dava olaylarından da gözlenebileceği gibi bundan sonra Adnan Yıldırım'ın öldürülmesiyle ilgili olarak Yaşar Öz'ü yargılamaya hangi mahkemenin yetkili olduğu üzerine uzun süren bir tartışma ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak Yargıtay 5. Dairesi Yaşar Öz hakkındaki iddiaların organize suçla ilgisi olmadığına karar vermiş ve davayı Düzce Ağır Ceza Mahkemesi'ne iade etmiştir. Düzce Ağır Ceza Mahkemesi Yaşar Öz'ü delil yetersizliğinden serbest bırakmıştır. Sözkonusu yargılama sürecinden ancak Adnan Yıldırım'ın öldürülmesiyle özel timin faaliyetlerinin bağlantısının ne yazık ki göz ardı edildiği sonucu çıkarılabilir. Mahkeme ayrıca Hanefi Avcı'nın 7 Şubat 1997 tarihli ifadesinde atıfta bulunduğu belgelerin gerçekte var olup olmadığına tespit edilmesi için hiçbir araştırma yapılmadığının görülmesi ile şaşkınlığa düşmüştür. Bu bağlamda Mahkeme, Avcı'nın, belli kaynaklar hakkında soruşturma yapılmış olsaydı Adnan Yıldırım ve arkadaşlarının yasadışı bir örgüt tarafından öldürüldüğü iddiasının doğruluğunu tespit etmek için belgeler bulmanın mümkün olabileceğini belirttiğini hatırlatır.

Ayrıca bir soruşturmanın etkili olabilmesi için ivedilik ve makul süre zorunluluğunun bulunduğunu da belirtmek gerekmektedir. Mahkeme bu itibarla davayı inceleyen farklı Savcılar arasında gerçekte bir koordinasyon bulunmadığını dikkate alır. Mahkeme bu bağlamda Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'nın olaydan ancak dokuz ay sonra, 17 Mart 1995 tarihinde dava dosyasını Yığılca Cumhuriyet Savcısı'na ilettiğini hatırlatır. Ne var ki dava dosyası başvuranın yakınının kaçırılmasıyla ilgili tanık ifadelerini de içeren önemli bilgileri barındırmaktaydı. Sözkonusu bilgiler soruşturmasının ilk safhalarında Yığılca Cumhuriyet Savcısı için çok faydalı olabilirdi. Ayrıca Çınar Otel'in dışındaki güvenlik kameralarının video kayıtları olaydan ancak dört yıl sonra, 29 Eylül 1998 tarihinde talep edilmiştir. Bu kayıtlar bir ay saklandıktan sonra silindiği için devam etmekte olan soruşturmaya büyük yararı olabilecek önemli kanıtlar elde edilememiştir.

Yukarıda bahsedilenler ışığında Mahkeme ulusal yetkililerin Adnan Yıldırım'ın ölümünü çevreleyen şartlar hakkında yeterli ve etkili bir soruşturma yürütemedikleri kanaatindedir. Bu nedenle Mahkeme, usuli organına göre AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

III. AİHS'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar ayrıca kardeşi ile ilgili olarak AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. 3. madde şu şekildedir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

Hükümet başvuranın iddiasının yanlış ve asılsız olduğunu belirtmiştir.

Mahkeme herhangi bir devlet görevlisinin doğrudan veya dolaylı olarak başvuranın yakınının öldürülmesi olayına karışmış olduğunun saptanmamış olduğuna dair yukarıdaki tespitini hatırlatır. Bu yüzden başvuran tarafından savunulan sözkonusu hükmün ihlaline karar verilebilmesi için somut dayanak bulunmamaktadır.

Bu itibarla Mahkeme, başvuranın yakını Adnan Yıldırım'la ilgili olarak AİHS'nin 3. maddesini ihlal edilmediğini tespit etmiştir.

IV. AİHS'NİN 6 § 1 VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, yetkililer tarafından yürütülen soruşturmanın AİHS standartlarını sağlamakta yetersiz kaldığını savunmuştur.

Hükümet, Adnan Yıldırım'ın öldürülmesinin, yeterli düzeyde soruşturulmuş olduğunu ileri sürmüştür.

A. AİHS'nin 6 § 1. Maddesi

AİHM, başvuranların AİHS'nin 6 § 1. maddesi bağlamındaki sıkıntılarının, soruşturmadan sorumlu makamların, Adnan Yıldırım'ın ölümüne ilişkin olarak kendilerine karşı sergiledikleri tutumla ve bunun, kendilerinin iç hukuk yollarını kullanabilmelerine olan etkisine ilişkin daha genel şikayetlerle bağlantılı olduğunu gözlemlemektedir. Dolayısıyla sözkonusu şikayeti, 13. madde bağlamında Devletler'in AİHS'ye ilişkin ihlaller hususunda etkin bir iç hukuk yolu sağlama hususundaki daha genel yükümlülüklerle bağlantılı olarak incelemenin uygun olduğu kanısındadır (bkz. *Kaya/Türkiye*, 19 Şubat 1998 tarihli karar, *Raporlar* 1998-I, sayfa 329, § 105).

Bu nedenle AİHM, AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edilip edilmediğine karar vermenin gerekli olmadığı kanaatinde.

B. AİHS'nin 13. Maddesi

AİHM, AİHS'nin 13. maddesinin, bir iç hukuk yolunun AİHS haklarının ve özgürlüklerinin temelini, yerel yasal düzende ne şekilde garanti altına alınabilirse icra bakımından ulaşılabilir olmasını sağladığını yineler. 13. maddenin işlevi, Taraf Devletler'e sözkonusu madde uyarınca AİHS yükümlülüklerine uyma tutumlarına ilişkin yapılan değerlendirme bildirilmesine rağmen, bir iç hukuk yolu maddesinin, AİHS bağlamında "itiraz edilebilir bir şikayet" esas ile ilgilenmesini ve çözüm bulmasını gerekli kılmaktır. 13. madde bağlamındaki yükümlülüğün kapsamı, başvuranların AİHS'ye dayandırdıkları şikayetlerinin niteliğine bağlı olarak değişiklik gösterir. Ancak, 13. maddenin gerekli kıldığı iç hukuk yolu, pratikte ve kanunen "etkin" olmalıdır. Özellikle, uygulanması sorumlu Devlet'in yetkili makamlarının fiilleri veya ihmalleri nedeniyle adil olmayan biçimde engellenmemelidir (bkz. *Tekdağ/Türkiye*, no. 27699/95, § 95, 15 Ocak 2004).

Yaşam hakkının esas önemi gözönünde bulundurulduğunda 13. madde, uygun olduğunda tazminatın ödenmesine ek olarak, şikayetçinin soruşturma usulüne etkin erişimi de dahil olmak üzere, yaşamdan mahrum bırakmadan sorumlu kişilerin tespiti ve cezalandırılmasına olanak veren tam ve etkin bir soruşturmayı gerekli kılmaktadır (bkz. *Tekirdağ*, § 96).

AİHM henüz, makul şüphenin ötesinde, Devlet'in temsilcilerinin Adnan Yıldırım'ın öldürülmesi ile ilişkisi olduğunun kanıtlandığı sonucuna varmadığını yineler. Ancak, yerleşik içtihatına göre, bu 2. maddeye ilişkin şikayetin, 13. madde bağlamında "itiraz edilebilir" olmasını engellemez (bkz. *Orhan*, § 386, ve *Tekirdağ*, § 97).

Yetkili makamlar, başvuranların yakınının öldürülmesini çevreleyen koşullara ilişkin etkin bir soruşturma yürütmekle yükümlü olmuştur. Yukarıda kaydedilen nedenlerden dolayı (paragraflar 70-72), gerekleri, 2. madde tarafından öngörülen soruşturma yükümlülüğünden daha geniş olan 13. madde ile uyumlu olarak etkin bir cezai soruşturmanın gerçekleştirilmiş olduğu kabul edilebilir (bkz. *Buldan*, § 105, *Tanrıku*, § 119, ve *Tekirdağ*, § 98). Bu nedenle

AİHM, başvuranların, erkek kardeşinin ölümü hususunda etkin bir iç hukuk yolundan ve dolayısıyla, tazminat talebi de dahil olmak üzere kullanabileceği mevcut iç hukuk yollarına erişmekten mahrum bırakıldıkları kanısındadır.

Sonuç olarak, AİHS'nin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

V. AİHS'NİN 14. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, Adnan Yıldırım'ın, Kürt kökenli olması nedeniyle öldürüldüğü ve bunun, AİHS'nin aşağıda kaydedilen 14. maddesinin ihlaline neden olduğuna ilişkin şikayette bulunmuştur:

“Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.”

Hükümet, bu konuya şikayetin olaylara dayanan temelini reddetmek dışında değinmemiştir.

AİHM, yukarıda kaydedilen 2. ve 13. maddenin ihlallerinin tespitine değinmekte ve başvuranların şikayetlerini AİHS'nin 14. maddesi uyarınca ayrı ayrı incelemeyi gerekli görmemektedir.

VI. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. Maddesi'ne göre:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Maddi tazminat

Maddi tazminat olarak, başvuranlar, vefat etmiş olan iş adamı Adnan Yıldırım'ın kazanç kayıplarının tazminini istemişlerdir. Bununla ilgili olarak, başvuranlar, Adnan Yıldırım'ın dul eşi ve beş çocuğu için 185.869 euro (EUR) karşılığı, 352.796.80 Yeni Türk Lirası (YTL) talep etmişlerdir.

Hükümet başvuranların taleplerine itiraz etmiştir.

AİHM, AİHS'nin ihlalini teşkil ettiği saptanan konu ile –etkili bir soruşturmanın yapılmaması- başvuranların talep ettiği maddi tazminat arasında hiçbir nedensel bağlantı bulmamaktadır. İçtihat ilkelerine uygun olarak, AİHM, başvuranın bu başlık altındaki taleplerinin tamamını reddeder (bkz. yukarıda sözü edilen *Buldan, Çakıcı ve Önen – Türkiye*, 22876/93).

B. Manevi tazminat

Başvuranlar, Adnan Yıldırım'ın ölümünün sonucu olarak çektikleri sıkıntı için, herhangi bir miktar belirtmeksizin manevi tazminat talep etmişlerdir.

AİHM, yetkili makamların Adnan Yıldırım'ın ölümünü etkili biçimde soruşturmamasının, Adnan Yıldırım'ın babası, eşi ve çocukları için büyük ıstırap ve sıkıntıya neden olduğunu gözlemlemektedir. Buna göre, AİHM, tarafsızlık esasıyla, manevi tazminat olarak başvuranlara ortaklaşa 20.000 euro ödenmesine karar vermiştir.

B. Mahkeme masrafları

Başvuranlar, başvuruyu yaparken meydana gelen masraflar için toplam 563.30 YTL (yaklaşık 298 EUR) talep etmişlerdir. İlgili makbuzlarla kanıtlanmış bu meblağa, posta, çeviri ve bilirkişi raporu masrafları dahildir. Başvuranlar ayrıca, İstanbul Barosu'nun tavsiye ettiği 2006 yılı asgari ücret tarifesine göndermede bulunarak, avukatlık ücreti için 46.9000 (yaklaşık 24.800 EUR) talep etmişlerdir.

Hükümet, başvuranların taleplerine itiraz etmiştir.

AİHM, tarafsızlık esasıyla ve sunulan taleplerin ayrıntılarını göz önünde bulundurarak, başvuranlara ortaklaşa, mahkeme masrafları için toplam 6.000 EUR ödenmesine karar vermiştir.

C. Gecikme faizi

AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermiştir.

BU NEDENLERLE, AİHM OYBİRLİĞİYLE,

1. Hükümet'in, iç hukuk yollarının tüketilmesi ile ilgili ön itirazını esaslarla birleştirmeye ve reddetmeye;
2. Başvuranların, yakınlarının, Sorumlu Devlet'in ajanlarının sorumluluklarının sözkonusu olduğu koşullarda öldürüldüğü iddialarıyla ilgili olarak AİHS'nin 2. Maddesi'nin ihlal edilmediğine;
3. Sorumlu Devlet'in yetkili makamlarının, başvuranların yakınlarının ölümü çerçevesindeki koşullarla ilgili olarak yeterli ve etkili bir soruşturma yürütememeleriyle ilgili olarak AİHS'nin 2. Maddesi'nin ihlal edildiğine;
4. AİHS'nin 3. Maddesi'nin ihlal edilmediğine;
5. Başvuranların AİHS'nin 6 § 1. Maddesi çerçevesindeki şikayetlerinin incelenmesinin gerekli olmadığına;
6. AİHS'nin 13. Maddesi'nin ihlal edildiğine;
7. Başvuranların AİHS'nin 6 § 1. Maddesi çerçevesindeki şikayetlerinin ayrı incelenmesinin gerekli olmadığına;
8. (a) Sorumlu Devlet'in, aşağıdaki meblağları, AİHS'nin 44 § 2. Maddesi'ne göre nihai

kararın verildiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihinde uygulanan kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevirip, her türlü vergi ve rüsumdan muaf tutarak başvurulara ortaklaşa ödemesine:

(i) 20.000 EUR (yirmi bin euro) manevi tazminat;

(ii) Mahkeme masrafları için 6.000 EUR (altı bin euro);

(b) yukarıda belirtilen üç aylık sürenin sona ermesinden, ödeme gününe kadar geçen süre için, yukarıdaki miktarlara Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

9. Başvuranların adil tazmin taleplerinin geri kalanının reddine

KARAR VERİR.

İşbu karar, İngilizce olarak hazırlanmış ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. Maddesi'nin 2. ve 3. fıkraları uyarınca 19 Ekim 2006 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Vincent BERGER
Zabıt Katibi

Boštjan ZUPANČIČ
Başkan